

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба кори диссертационии Носиров Саъдулло Шукулоевич дар мавзуи “Асосҳои назариявӣ-дидактикии ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст

Мубоқиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Диссертатсия ва мухтавои он ба шиносномаи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот, аз ҷумла ба банди 3 – “Антропологияи педагогӣ” (низомҳои /шароитҳои/ рушди шахс дар ҷараёни таълим, тарбия, таҳсилот;), банди 4 – “Назария ва концепсияи таълим” (қонуниятҳо, принципҳои таълими кӯдакон дар давраҳои гуногуни бавоярасии онҳо; навҳо ва амсилаҳои таълим, ҳудудҳои истифодаи онҳо; вимағҳои таълим дар сатҳҳои мухталифи таҳсилот) мувофиқат мекунад.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия. Мубрамии мавзуи таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки масъалаи таҳқиқнамудаи Носиров Саъдулло Шукулоевич яке аз мавзӯҳои ҳалталаби педагогикаи муосир маҳсуб меёбад. Зеро пешрафти босуръати илму техника ва раванди рӯзафзуни ҷаҳонишавӣ дар ҷомеаи навин дигаргуниҳои бузургро дар пай дорад, ки бе баланд бардоштани сифати таҳсилот ба дастовардҳои назаррас ноил гардидан ғайриимкон аст. Дар ин самт, ба андешаи муаллиф, ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон ҳамчун вазифаи асоситарини муассисаҳои таълимӣ мусоидат мекунад, ки он ба ташкили мақсадноку босамари таълим вобастагӣ дорад.

Дарвоқеъ, дар соҳаи таҳсилот азҳудкунии дониш ва ташаккули маҳорату малакаҳои зехнии хонандагон ҳамчун муайянкунандаи салоҳиятнокии онҳо аз проблемаҳои асосӣ ба шумор меравад. Ин аст, ки рушди ҷомеаи навин ва шароитҳои муосири иҷтимоию иқтисодӣ тақозо менамояд, ки таълим ба тарзу шеваи тозаю навтар роҳандозӣ гардад.

Масъалаи ташаккули дониш, маҳорату малакаҳои зехнии хонандагон басо мураккабу заҳматталаб мебошад ва барои татбиқи он дар раванди таълим, махсусан, зимни тадриси фанҳои гуманитариро ҷамъиятии забону адабиёти тоҷик, таърих ва ҳуқуқи инсон аз байн бурдани омилҳои зиёдеро тақозо менамояд.

Бояд гуфт, ки хонандагон маҷмуи донишҳо ва маҳорату малакаҳои заруриро ҳангоми омӯзиши фанҳои таълимӣ дар тамоми давраи таҳсил ва дигар манбаъҳои илмию маърифатӣ ба даст меоранд. Асоси ташаккули донишҳои зехнии хонандагонро ҷамъбаст, амиқию фароҳӣ, мурағбатии донишҳо ва бошуурона азҳудкунию татбиқи амалии онҳо ташқил медиҳад.

Муҳаққиқ баён медорад, ки то ин вақт масъалаи назариявӣ дидактикии ташаккули донишу маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагони синфҳои болоӣ дар таълими фанҳои гуманитариро ҷамъиятӣ дар шароити кишварамон ба омӯзишу таҳқиқи алоҳида ва таҳлили ҳамҷониба фаро гирифта нашудааст. Вале проблемаҳои ба дидактика, хусусиятҳои раванди таълим, таълими тафриқаю ҳамгиро, ташаккули салоҳиятҳои зехнӣ, методикаи омӯзиши фан ва ғайра, ки таълим иртибот доранд, дар шароитҳои гуногун мавриди пажӯҳиш қарор доштанд.

Ин гуфтаҳо далелат бар онанд, ки мавзӯи барои таҳқиқоти диссертатсионӣ интихобнамудаи муҳаққиқ дар шароити муосир басо муҳиму муҳим ва дорои аҳаммияти махсуси назариявӣ амалӣ мебошад. Қори диссертатсионии мазкур бо дарназардошти дарҳости ҷомеаи муосир аз таълим ва дар заминаи таҳаввулоту ислоҳоти куллии, ки солҳои охир дар таҳсилоти мамлакат ба вуқӯъ омадаанд, таълиф ва ба дифоъ пешниҳод шудааст.

Таҳқиқоти Носиров Саъдулло Шукулоевич дорои арзиши илмиву аҳаммияти амиқи назариявӣ амалӣ буда, дар он таҳлили асосҳои назариявӣ методологӣ, илмию педагогӣ ва дидактикӣ ба анҷом расида,

амсилаи концептуалӣ, ки ба татбиқи ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои зеҳнии хонандагони синфҳои болоӣ дар раванди таълими фанҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ мусоидат мекунад, таҳия гардидааст.

Дар ин баробар, доктараб Носиров С.Ш. дар таҳқиқоти илмиаш омӯзишу таҳлили проблемаҳои муҳимро дар irtibot ба мавзуи диссертатсия ба нақша гирифта, дар ҳаллу фасли онҳо то ҳаде дастёб гаштааст, чунончи:

- роҳу усулҳои самараноки ҳалли мушкилоти ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои зеҳнии хонандагони синфҳои болоиро дар раванди таълими фанҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ мутобиқ ба талаботи замони мавриди таҳқиқ қарор дода, муайян ва асоснок кардааст;

- бо дарназардошти вимаҷҳои вазифаҳои таълим дар шароити муосир, пешрафти илму техника ва инноватсияи педагогӣ зарурати таҷдиди мақсад, мазмуну методҳои таълим нишон дода, мубарамии мавзӯ ва муҳимияти хос касб намудани ташаккули салоҳиятҳои зеҳнии хатмкунандагонро дар низоми таҳсилот муайян кардааст;

- муассирӣ ва аҳамиятнокии намудҳои таълим, шаклҳои гуногуни ташкили таълим, методҳои наву фаъоли таълим, фаъолияти мустақилонаи хонандагон, робитаҳои байнифаннию ҳамгироии донишҳо ва дарсҳои системавиро махсусан, дар ҷамъбасту мурааттабсозии донишҳо аз рӯйи проблемаҳои меҳвари фанни тадрисӣ дар амалияи таълим собит намудааст;

Гузашта аз ин, масъалаи азхудкунии мафҳумҳои умумӣ, мушаххас ва мафҳуму қонунҳои илмӣ мавриди муҳокима ва таҳлилҳои илмӣ қарор гирифта, роҳу усулҳои самараноки ташаккули онҳо дар барномаи таълифнамудаи муаллиф равшану возеҳ нишон дода шудаанд.

Аз ин дидгоҳ таҳқиқоти илмӣ мавриди баррасиро ниҳоят мубарам, саривақтӣ ва дархӯри ниёзҳои таҳсилоти муосир арзёбӣ намудан дуруст меояд.

Дарачаи навгони натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҷимоя пешниҳод мешаванд: Ин ҷо, пеш аз ҳама, вазифаҳо ва фарзияи илмӣ муааллифро қайд бояд кард, ки дуруст ва фарогири тамоми ҷанбаҳои паҳлуҳои назариявӣ амалии мавзӯи диссертатсия мебошанд. Аз натиҷаҳои диссертатсия, таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишӣ анҷомдода, аз рӯйи онҳо хулосаву тавсияҳои методии коркард ва манзурнамудаи муҳаққиқ бармеояд, ки ӯ ба мақсад расидааст ва вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташударо ҳаллу фасл намуда, ниҳоят, фарзияҳои илмӣ пешниҳодкардааш дар амал тасдиқ шудаанд.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот баҳсангез набуда, асоси илмиву воқеӣ доранд. Зеро таҳлилу баррасии таҳқиқоти диссертатсионӣ, натиҷаи корҳои озмоишӣ, хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методии манзургардида собит месозанд, ки аз ҷониби муҳаққиқ, дарвоқеъ, чунин корҳо ба сомон расидаанд:

- масъалаи ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои зехнии хонандагони синфҳои болоӣ дар раванди таълими фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ дар шароити муосир мавриди таҳқиқи муфассал қарор гирифта, ҷанбаҳои назариявӣ-дидактикӣ ва амалии он баррасӣ ва коркард шуданд;

- хусусиятҳои гуногунпаҳлуи ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои зехнии хонандагон ҳамчун категорияҳои умумиилмӣ ва педагогӣ психологӣ таҳқиқ ва мушкilotи дар ин самт ҷойдошта ошкор гардидаанд;

- модели нави «Барномаи ташаккули мафҳумҳо», ки хусусиятҳои мафҳумҳои илмӣ ва асосии силсилафанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятиро инъикос ва барои ташаккули донишҳои зехнии хонандагон мусоидат мекунад, таҳия ва ба омӯзгорону хонандагон пешкаш шудааст;

- шароити мусоидаткунандаи омӯзиш ва азхудкунии мафҳумҳои илмӣ, умумӣ, мушаххас ва қонунҳои илмӣ, хусусиятҳои фаъолияти

омӯзгор нисбат ба ташаккули онҳо дар хонандагон муайян карда шудааст;

- аз нуктаи назари педагогӣ, психологӣ ва иҷтимоӣ проблемаи ташаккули дониш, маҳорат, малакаҳои зеҳнии хонандагон ва роҳҳои ҳалли он асоснок карда шуданд;

- самаранокии истифодаи шаклҳои гуногуни ташкили таълим, роҳу методҳои фаъол ва интерактивии таълим дар дарсҳои фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ, ки ба ташаккули салоҳиятҳои зеҳнии хонандагони синфҳои болоӣ нигаронида шудаанд, собит гардидааст;

- барои муайян кардани ҳамгироии педагогӣ, психологӣ ва иҷтимоӣ ҳамчун раванд ва натиҷаи инкишофи тафаккур ва қобилиятҳои эҷодӣ, зимни ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои зеҳнии хонандагон дар ҷараёни ягонаи педагогӣ иқдом гирифта шудааст.

Нуктаҳои илмӣ зерин, ки аз ҷониби муаллиф ба ҳимоя пешниҳод гардидаанд, натиҷаҳои дар раванди пажӯҳиш бадастомадаро муаррифӣ ва мундариҷаю муҳтавои мантиқии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос мекунанд:

- амсилаи татбиқи ташаккули дониш, маҳорат, малакаҳои зеҳнии хонандагон дар раванди таълим, ки ба ҳалли вазифаҳои таълим ва самаранокии он мусоидат мекунад, таҳия ва пешниҳод шудааст;

- роҳу воситаҳои ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зеҳнии хонандагон ва ҷамъбасту мураттабсозии онҳо зимни таълими силсилафанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ муайян карда шудаанд;

- зарурати татбиқи дониш, маҳорату малакаҳои зеҳнӣ дар амалияи таълим ва дигар вазъиятҳои гуногуни фаъолият ва ҳаёт собит карда шудааст;

- таҳлили методологӣ ва назариявии ҳолати имрӯзаи таълим анҷом дода шуда, ғояҳои педагогӣ-психологӣ, дидактикӣ ва методӣ, ки ба ҳалли проблемаи азхудкунии дониш ва ташаккули маҳорату малакаҳои зеҳнии хонандагон нигаронида шудаанд, ошкор гардидаанд;

– амсилаи нави «Барномаи ташаккули мафхумҳо», ки барои азхудкунии назарияҳои умумиилмӣ, мафхуму қонунҳои илмӣ ва хусусиятҳои фаъолияти омӯзгор нисбат ба ташаккули онҳо дар хонандагон дар шароити муносири таълим пешбинӣ шудааст, таҳия гардидааст.

Ҳамин тавр, мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ҷиҳати назариявӣ амалӣ, ки ба ҳалли проблемаи салоҳиятҳои зеҳнии хонандагони синфҳои болоӣ зимни таълими фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ бахшида шудаасту ҳамчун наwgониҳои илми педагогика, бахусус қисми асоси он дидактика, махсуб меёбад, аз ҷониби доvtалаб ба андозаи кофӣ мавриди омӯзишу таҳқиқ қарор гирифтааст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда: Дар асоси омӯзиш, таҳлил ва арзёбии адабиёту сарчашмаҳои илмии педагогӣ-психологӣ ва дидактикӣ ҳамчун инъикоскунандаи далелноки муқаррароти назариявии таҳқиқот қорҳои таҷрибавӣю озмоишӣ доир ба мавзӯ анҷом дода шудаанд, ки эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршударо бозгӯ мекунанд.

Як нуқтаи муҳим ва шоистаи қории илмии мазкур дар он зоҳир мешавад, ки муҳаққиқ ба масъалаи ташаккули дониш ва маҳорату малақаҳои зеҳнии хонандагони синфҳои болоӣ дар раванди таълими фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ дар шароити муосир жарфтар нигариста, бо истинод ба мушоҳидаҳо ва натиҷаҳои таҳқиқоти илмии анҷомдодаш модули нави “Низомии ташкили самараноки раванди таълим” ва “Низомии тадбирҳои пешгирии тарафҳои манфии таълим”-ро таълиф додааст, ки барои рафъи камбудию норасоии донишҳои мунтазам пайдошуда, пешгирии саривактии онҳо, мубориза бо донишҳои номурааттаб ва ғайра аҳаммияти қалон дорад.

Муҳаққиқ ба омӯзишу таҳлили осори илмии олимони маъруфи ватанию хориҷӣ даст зада, аз онҳо иқтибосҳои заруриро ҷиҳати боз ҳам возеҳтар собит сохтани дурустиву эътимоднокии наwgониҳои илмӣ,

натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаву тавсияҳои методии манзурнамудааш ба кор бурдааст.

Дастовардҳои таҳқиқот дар таълим ба методологияи илмӣ, манбаъҳои гуногуни иттилооти педагогӣ, психологӣ ва дидактикӣ, омӯзиши амиқи назарияҳо, қоидаҳо, ғояҳо ва мафҳуму қонунҳои илмӣ зимни тадриси силсилаи фанҳои гуманитарӣ чамъиятӣ ва дар ин асос таваҷҷуҳи махсус зоҳир намудан ба хусусият, сабабу омилҳо ва натиҷаҳои рӯйдоду ҳодисаҳои таърихӣ, ҳуқуқӣ, инъикоси воқеият тавассути образҳои бадеӣ, шарҳу тавзеҳ ва таҳлили ҳамачонибаи онҳо, ки ба ҳадаф, предмет, вазифа ва мантиқи таҳқиқот мувофиқанд, таъмин карда шуданд.

Ҳамзамон, вобаста ба талаботи дарси муосир тавсияҳои илмӣ-методии пешниҳодгардида, аз ҷумла шаклу методҳои инноватсионӣ, интерактивӣ, таълими проблемавӣ-ҷустуҷӯӣ ва таҷрибаи педагогии шахсии муаллиф метавонанд дар самаранокгардонии раванди таълим нақши муассир гузоранд.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсияҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, маърузаю баромадҳо дар ҷаласаҳои шӯъбаи педагогика, психология ва методикаи таълим, шуроҳои илмӣ, семинарҳои илмӣ-методӣ ва илмӣ-амалии Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, кафедраи фанҳои гуманитарии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон ироа гардидаанд. Маводи диссертатсия дар Муассисаи давлатии «Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф» ва ҷаласаҳои шуроҳои иттиҳодияҳои методии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурий муҳокима ва мавриди тасвибу озмоиш қарор гирифтанд.

Аз таҳияи диссертатсия бармеояд, ки муҳтавои асосии он ва натиҷаҳои таҳқиқоти озмоишӣ дар доираи семинари ҷумҳуриявии «Назария ва амалияи педагогӣ» (ш. Душанбе, соли 2009), конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявии «Проблемаҳои мактабҳои типӣ нав» (Ҳисор,

соли 2010), конференсияи илмӣ-амалии сатҳи минтақавии «Интегратсияи психология, дидактика ва педагогика дар раванди таълим» (Шаҳринав, соли 2012), семинарҳои иттиҳодияҳои таълимӣ-методии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ «Оид ба истифодаи технологияҳои нави педагогӣ» (ноҳияҳои Синои ш. Душанбе, Рӯдакӣ, Шаҳринав, солҳои 2012, 2013), машварати августии кормандони соҳаи маорифи шаҳри Ҳисор (солҳои 2017, 2019, 2020, 2022) ва ғайра дар шакли гузориш, маърӯзаю баромадҳо ироа ва татбиқ гардиданд.

Натиҷаҳои пажӯҳиш ва истифодаи ҳулосаю тавсияҳои методии муфид дар шакли монографияи илмӣ таълиф ва барои доираи васеи омӯзгорону хонандагон пешниҳод карда шуданд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо: Арзиши илмӣ ва амалии кори диссертатсионӣ дар навбонии илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот инъикос ёфтаанд, ки нуктаҳои зерин онҳоро ифода мекунанд:

- таҳқиқотҳои олимони ватанию хориҷӣ оид ба ташаккули дониш ва маҳорату малакаҳои хонандагон ҳаматарафа омӯхта шуда, таҳлил ва баррасӣ гардидаанд;

- проблема ва асосҳои назариявӣю амалии ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон дар раванди таълими фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ муайян ва коркард карда шудаанд;

- таҳлили асосҳои назариявӣю методологӣ, илмию педагогӣ ва дидактикӣ анҷом дода шуда, модел (амсила)-и концептуалӣ, ки ба татбиқи мусоидат мекунад, таҳия гардидааст;

- бо назардошти вигаҳои вазифаҳои таълим дар шароити муосир, пешрафти илму техника ва инноватсияи педагогӣ, ҳамзамон, пайдошавии зарурати таҷдиди мақсад, мазмуну методҳои таълим мубрамии мавзӯ ва муҳимияти хоси ташаккули салоҳиятҳои зехнии хатмкунандагон дар низоми таҳсилот муайян карда шуданд;

- дар амалияи таълим нақши намуд ва шаклҳои гуногуни ташкили таълим, истифодаи методҳои нави муосир, фаъолияти мустақилонаи хонандагон, алоқаҳои байнифаннӣ ҳамаҷиғироии донишҳо ва дарсҳои системавӣ, маҳз дар ҷамъбасту мурағбатсозии донишҳо аз рӯи проблемаҳои меҳвари фаннӣ таълимӣ муҳим арзёбӣ шудааст;

- самаранокии моделҳои пешниҳодшуда ғид ба азхудкунии дониш ва ташаккули маҳорату малақаҳои зеҳнии хонандагон дар рағанди таълими фанҳои гуманитарӣ-ҷамъиятӣ собит шудаанд;

- талаботи барои таъмини азхудкунии мафҳумҳои илмӣ, умумӣ, мушаххас ва қонунҳои илмӣ мусоидаткунанда ҷиғати васеъ гардонидани доираи назар ва ҷаҳонбинии илмии хонандагон дар шакли барнома таҳия қарда шуданд;

- тарзҳои таҳлили илмӣ-методи дарс дар асоси талаботи татбиқи ташаккули салоҳиятҳои зеҳнии хонандагон, аҳаммияти иштирок ба дарсҳо муқаррар ва ба роҳбарияти мактабҳо, иттиҳодияҳои методи фаннӣ ва омӯзгорон манзур қарда шуданд;

- истифодаи маводи таҳқиқотии мазкур дар муассисаҳои таҳсилоти олии қасбӣ, алаҳхусус, донишгоҳу донишқадаҳо, қоллеҷҳои педагогӣ барои омодаسازی қадрҳои илмию омӯзгорӣ ва дар муассисаҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзии қормандони соҳаи маориф мақсаднок доништа шудааст;

- нақши муассирии тавсияҳои илмию методӣ ва дастуру раҳнамои таҳия ва пешниҳодшуда дар ғанию васеъ гардонидани тасаввурот ва доираи назару ақидаҳо, ҷаҳонбинии илмӣ, донишҳои педагогию психологӣ ва дидактикии омӯзгорон, муҳаққиқон, аспирантону магистрантон ва унвонҷӯён роҷеъ ба масъалаи мавриди назар нишон дода шудааст.

Бар зами ин, нишондодҳои методӣ, маҷмуаҳои илмӣ ва дастуру монографияҳои илми таълиф ва пешниҳодшуда доир ба ташаккули дониш ва маҳорату малақаҳои зеҳнии хонандагон ҷиғати ташкили

раванди самараноки таълим ва пешгирии тарафҳои манфии таълим метавонанд ҳамчун раҳнамо ба омӯзгорон ёрӣ расонанд.

Гуфтан ҷоиз аст, ки натиҷаҳои диссертатсияи доктараб Носиров Саъдулло ва тавсияҳои манзурнамудаи ӯ барои фаъолияти босамари субъектоне асосии раванди таълим ва дар ин росто баланд бардоштани сатҳи сифати таълими хонандагоне синфҳои болоии муассисаҳои таълимӣ аҳаммияти илмию амалӣ ва иҷтимоӣ дорад.

Наири натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ: Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар конференсияҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, маърузаю баромадҳо дар ҷаласаҳои шӯбаи педагогика, психология ва методикаи таълим, шӯроҳои илмӣ, семинарҳои илмӣ-методӣ ва илмӣ-амалии Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, кафедраи фанҳои гуманитарии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, муассисаи давлатии «Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф» ва ҷаласаҳои шӯроҳои иттиҳодияҳои методии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ироа ва баррасӣ шуданд.

Инчунин, натиҷаҳои кори илмӣ дар 64 интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 3 номгӯй монографияи илмӣ, 4 номгӯй воситаи таълимию дастурҳои илмӣ-методӣ, 20 мақолаи илмӣ дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи феҳристи тавсиянамудаи КОА-и Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия ва КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 37 мақолаю маъруза дар маҷмуаҳои маводи конференсияҳои илмӣ ва нашрияҳои педагогии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯйи ҷоп омадаанд, ки муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия: Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои

дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмии ҷопшуда мувофиқ буда, автореферати он мазмунӣ мухтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро роҷеъ ба моҳияти таҳқиқоти баанҷомрасида ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимодноӣ, ҳулосаву тавсияҳо тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмию методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисолҳо ва ҷадвалу диаграммаҳо таъмин аст.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, бо забони равони тоҷикӣ, босаводона навишта шуда, тартиби таҳия, ҷобаҷогузори қисмҳои алоҳидаи он, робитаи мантиқӣ ва муттасилӣ ба пуррагӣ риоя гардидааст. Дар хусуси ҳар як боб ва дар маҷмӯъ, ба рисола ҳулосаҳои возеҳи даркорӣ бароварда шудаанд.

Эрод ба таҳқиқоти диссертатсионӣ: Дар баробари дастовардҳои муҳимми илмиву амалӣ, ки дар боло баён шуданд, диссертатсия ва автореферати он аз камбудихо низ орь нест ва ислоҳи онҳо ба манфиат буда, арзиши илмии диссертатсияро баланд мебардорад, чунончи:

1. Дар диссертатсия нақши дарсҳои ҷамъбасти (асосан, дар боби 2, зербоби 1) дар ташаккули донишу маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон бисёр муҳим арзёбӣ шудааст, вале муаллиф аз доир накардани чунин дарсҳо изҳори нигаронӣ менамояд. Агар дар рисола ягон муассисаи таълимӣ, ки дар он дарсҳои ҷамъбасти дар сатҳи зарурӣ ташкил карда мешаванд, ба сифати намуна ва қиёс мисол меовард, хубтар мешуд.
2. Доир ба мурағбатсозии дониш ва ба намудҳо (мурағбатсозии муқаддимаӣ, мурағбатсозии назоратӣ, мурағбатсозии ҷорӣ, мурағбатсозии таҳлилӣ, мурағбатсозии ҷамъбасти) ҷудо гардидани онҳо дар ҷараёни дарс муфассал андешаҳо баён шудаанд. Барои

равшантар зикр ёфтани андеша беҳтар мебуд, ки мураттабсозии донишҳо дар рафти ягон дарс мавриди таҳлил ва натиҷагирӣ қарор мегирифт.

3. Дар охири боби 3.2. оид ба хусусиятҳои омӯзиши мафҳумҳои илмӣ ва шароити педагогии татбиқи онҳо дар раванди таълим сухан рафта, диссертант бо пешниҳоди якчанд (10-то) талаботу шартҳои илман асоснок онро ба анҷом мерасонад. Дарвоқеъ, иҷрои онҳо барои ташаккули донишҳои зехнӣ бисёр муҳиманд. Агар аз дахтои номбаршуда, ба истиснои шартҳои 5, 7, 9, ки бо мисолу супоришҳои аз китоби дарсии хонандагон тавзеҳ ёфтаанд, шартҳои боқимонда низ бо фарқияту мисолҳо возеҳтар маънидод карда мешуданд, фикру ақидаҳо тобиши дигар касб намуда, роҳи ҳалли онҳо осон мегардид.
4. Дар матни диссертатсия ва автореферати он ғалатҳои грамматикӣ ва техникӣ ба мушоҳида мерасанд, ки онҳо ислоҳ мевоҳанд.

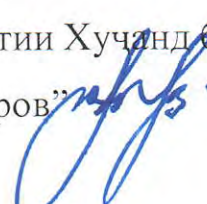
Дар ниҳояти андешаҳои иброзшуда, бояд қайд намуд, ки ин эроду камбудихо ба ҳеҷ вачҳ арзиши илмиву амалии диссертатсияро коста намегардонанд.

ХУЛОСАИ ҶАМЪБАСТӢ

1. Диссертатсияи Носиров Саъдулло Шукулоевич дар мавзӯи “Асосҳои назариявӣ-дидактикии ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон” кори ба итмомрасидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона дар сатҳи нисбатан хуби илмӣ иҷро карда шудааст.
2. Дар диссертатсия тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ манзур гардида, натиҷаҳои бадастомада, эътимодноки, хулосаву тавсияҳо аз ҷиҳати илмию методӣ асоснок карда шудаанд.
3. Автореферат ба мундариҷаи асосии диссертатсия мувофиқ аст. Дар анҷом самтҳои ояндаи таҳқиқот муайян гардидаанд.
4. Довталаб ба ҳадафи дар назди таҳқиқоти диссертатсионӣ гузошташуда ноил ва вазифаҳои илмии таҳқиқот ҳаллу ҷавоб гардида, фарзияи таҳқиқот тасдиқи худро ёфтааст.

5. Диссертатсияи Носиров Саъдулло Шукулоевич дар мавзуи “Асосҳои назариявӣ-дидактикии ташаккули дониш, маҳорат ва малакаҳои зехнии хонандагон”, ки барои Ҳимоя ва дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст, ба талаботи Низомнома оид ба шурои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 ва бо тағйироту иловаҳо аз 26.06.2023, №295 тасдиқ шудаанд, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот(илмҳои педагогӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои педагогӣ, профессори
кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии
МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи
академик Бобочон Ғафуров” Сабури Хайрулло Мирзозода

Маълумот барои тамос: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1.
Тел: (+992) 928477607; E-mail: saburov.67@mail.ru

Имзои Сабури Х.М.-ро тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси МДТ “ДДХ ба номи
академик Бобочон Ғафуров”

Сайдуллозода З.С.

«03» майи соли 2025